

Medgyesi Márton – Kopasz Marianna

Az állam gyermekgondozási szerepvállalásával kapcsolatos vélekedések Magyarországon

Bevezetés

Ebben a fejezetben a magyar felnőtteknek az állam és a család gyermekgondozási szerepvállalására vonatkozó attitűdjeit vizsgáljuk. Magyarországon a KSH adatai szerint 2012 és 2022 között növekedett a kisgyermekes anyák munkaerőpiaci részvétele: a 3 éven aluli kisgyermeket (is) nevelő 25–49 éves nők körében 69,1%-ról 77,7%-ra, ahol a legkisebb gyermek életkora 3–5 év, azok körében pedig 65,4%-ról 74,9%-ra emelkedett a foglalkoztatási ráta.¹ A kisgyermekes anyák növekvő munkaerőpiaci részvétele a nappali gyermekgondozási szolgáltatások iránt is keresletet támaszt. A kisgyermek nappali ellátása többféle módon is megoldható: vigyázhatnak a kisgyermekekre családtagok, illetve amennyiben hozzáférhető, igénybe vehetnek a szülők állami bölcsődei/óvodai szolgáltatást vagy munkahelyük által szervezett gyermekgondozási szolgáltatást, de választhatnak magánbölcsődék/óvodák vagy nonprofit szervezetek (pl. egyházak, karitatív szervezetek) által biztosított gyermekgondozási szolgáltatást is.

A napközbeni gyermekellátás területén fontos szakpolitikai lépések történtek az elmúlt évtizedben. A 3 éves kortól kötelező óvodáztatás bevezetése következtében a 4–6 éves korcsoporton belül a napközbeni ellátásban való részvétel lényegében teljes körűvé vált, így 2016 óta már a korcsoport 93–96%-a járt óvodába. A 3 év alatti korosztály esetében a bölcsődei férőhelyek száma az utóbbi évtizedben növekedett, a 2012-es 44 000-hez képest 2022-ben 55 370 bölcsődei férőhely² működött az országban (KSH 2022). A férőhelyek számának bővülése megmutatkozott a formális napközbeni ellátásban

részeseülő 3 éven aluliak arányának növekedésében is (ez a 2013-as 10%-ról 2019-re elérte a 16,9%-ot³), ugyanakkor még ez is messze elmarad az EU 27 tagországnak 35%-os átlagától. Emiatt a bölcsődei hálózat fejlesztése továbbra is fontos kormányzati cél.⁴

A bölcsődei férőhelyek területi eloszlása egyenlőtlen az országban. Bár a fejlesztések révén a 2017-es 26%-ról 2021-re 20%-ra csökkent a napközbeni ellátáshoz a lakóhelyén hozzá nem férő 3 éven aluli gyermekek aránya, és már minden járásban van elérhető ellátás, így is a korcsoport ötöde él olyan településen, ahol nincs bölcsőde (KSH 2022). A bölcsődei szolgáltatás hozzáférhetőségében a települési hierarchia mentén is jelentős különbségek vannak: a kistépüléseken élők között lényegesen magasabb arányban vannak azok, akik lakóhelyükön nem férnek hozzá a szolgáltatáshoz.

Korábbi kutatások tágabb családpolitikai kontextusban vizsgálták az állam gyermekgondozási részvételével összefüggő preferenciákat. Egy, a családpolitikai intézkedésekkel kapcsolatos véleményeket vizsgáló kutatás a bölcsődei férőhelyek növelésének egyöntetű támogatottságát mutatta ki a gyermekvállalási korban levő magyar lakosság körében 2020-ban (KINCS 2020). Egy másik kutatás ugyanakkor azt találta, hogy a többi családpolitikai intézkedéssel összehasonlítva a bölcsődei ellátást a teljes felnőtt lakosságnak csak szűk többsége ismerte (60%) és ítélte hasznosnak (55%), miközben 8% nyilatkozott úgy, hogy igénybe is vette vagy veszi, szemben a családi pótlékkal vagy a családi adókedvezményel, amelyet a válaszadók 80–85%-a ismer és tart

¹ Az adatok forrása: a KSH STADAT-táblái. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/munoo25.html.

² Beleértve a bölcsődei, minibölcsődei, munkahelyi bölcsődei és családi bölcsődei férőhelyeket.

³ Eurostat-adatbázis, *ilc_caindformal* tábla.

⁴ E cél Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervében is szerepel, és a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 is a beavatkozási irányok között említi a bölcsődei expanzió folytatását a hátrányos helyzetű vidékeken.

hasznosnak, és 25%-a tartozott az igénybe vevők közé (Nyírády et al. 2023).

A jelen tanulmányban használt adatok nem teszik lehetővé a tágabb családpolitikai kontextus kutatását, így itt annak vizsgálatára fókuszálunk, hogy miként változtak az állam gyermekgondozási szerepvállalásával

kapcsolatos vélekedések az ISSP két adatfelvételi hulláma között eltelt időben, vagyis 2012 és 2022 között. Másfelől azt is megkíséreljük feltárni a legfrissebb felmérés adatai alapján, hogy milyen tényezők magyarázzák a gyermekgondozás biztosításával és finanszírozásával kapcsolatos állampolgári preferenciákat.

A gyermekgondozási politikák támogatottságát befolyásoló tényezők a szakirodalomban

Ebben a részben azokat a korábbi empirikus kutatásokat tekintjük át, amelyek tanulmányunkhoz hasonlóan arra kerestek választ, hogy milyen tényezők formálják az állampolgároknak az állam és a család gyermekgondozási szerepével kapcsolatos vélekedéseit. E tényezők közül az alábbiakban csupán az egyéni szintű jellemzők hatására térünk ki, figyelmen kívül hagyva az itteni vizsgálat szempontjából nem releváns társadalmi szintű jellemzők, mint például a jóléti rezsim típusának állampolgári preferenciákra kifejtett hatását.

A jóléti politikák támogatását alapvetően az egyéni érdek és az értékek, ideológiák befolyásolják (Blekesaune és Quadagno 2003). Az előbbi megközelítés szerint az egyének azokat a jóléti politikákat fogják támogatni, amelyekből személyesen hasznot húznak vagy legalábbis húzhatnak. Így ebben az értelmezésben az egyének jóléti politikákhoz való viszonyulása a strukturális helyzetüktől függ (Goerres és Tepe 2010). E megközelítés alapján olyan várakozásokat fogalmazhatunk meg, mint például hogy a jelenlegi (vagy jövőbeli) szülők, a nők, a teljes munkaidőben foglalkoztatottak és az alacsonyabb jövedelműek inkább támogatják az olyan gyermekgondozási politikákat, amelyek mérsékelik a család terheit (Guo és Gilbert 2014).

A racionális megfontolások mellett azonban az értékeknek, ideológiáknak is fontos szerepe van a jóléti politikákkal kapcsolatos attitűdök formálódásában (Blekesaune 2013). A gondozási politikákra vonatkozó attitűdök empirikus vizsgálatában a kutatók többek között a jövedelmi egyenlőtlenségek, a nemek közötti egyenlőség (pl. Guo és Gilbert 2014; Chung és Meuleman 2016), a politikai ideológiák (pl. Goerres és Tepe 2012; Valarino et al. 2018) és a vallásosság (pl. Dobrović és Vučković Juroš 2016; Valarino et al. 2018) hatását vizsgálták.

Több korábbi tanulmány is rámutatott, hogy az állam gyermekgondozás terén vállalt felelősségére vonatkozó attitűdök összefüggenek az egyéni érdekekkel. E megközelítés szerint azok az egyének fogják egy adott gyermekgondozási politikát leginkább támogatni, akik aktuálisan vagy a jövőben hasznot remélnék attól (Blekesaune és Quadagno 2003; Knijn és Van Oorschot 2008). Az eddigi kutatások az egyéni érdeket többnyire olyan változókkal ragadták meg, mint a válaszadó neme, életkora, kiskorú gyermek megléte, illetőleg a gyermekek száma a családban, foglalkozási helyzet, jövedelem, valamint a gyermekgondozási szolgáltatások adott pillanatban elérhető minősége. Egyes vizsgálatokban ezek mellett megjelent továbbá a válaszadó iskolai végzettsége is (Guo és Guilbert 2014; García-Faroldi et al. 2017).

A nem tekintetében, mivel a gyermekgondozással kapcsolatos felelősséget általában a nők viselik (Bettio és Plantenga 2004), az várható, hogy számukra jár inkább haszonnal az állam nagyobb szerepvállalása a gyermekgondozás biztosításában. Az ESS 4. hullámának adatain végzett, több országot felölelő empirikus vizsgálatok eredményei – ezzel összhangban – azt mutatják, hogy a nők a férfiakhoz képest (Guo és Gilbert 2014), illetőleg az anyák az apákhoz képest (Chung és Meuleman 2016) nagyobb arányban támogatják a kormányzatnak a gyermekgondozás biztosításában való felelősségét. Hasonló eredményre jutott egy további spanyol tanulmány is, amely együttes keretben elemezte a gyermek- és idősgondozással összefüggő állami szerepvállalást (Valarino et al. 2018). Ezzel szemben egy – az ISSP 2012. évi hullámán alapuló – vizsgálat a balti és észak-európai államok összevont mintáján azt találta, hogy a nők a férfiaknál nagyobb arányban értenek egyet azzal, hogy a gyermekfelügyelet költségeit elsősorban a családnak kell állnia (García-Faroldi et al. 2017). Ez a várttal

ellentétes előjelű kapcsolat azonban az összevont minta mellett csak a svéd és a finn mintán volt kimutatható (a másik öt országban nem).

Az életkor vonatkozásában az önérdék-megközelítés azt implikálja, hogy a fiatalabb kohorszok, akik kisgyermeket nevelnek vagy várhatóan nevelni fognak a jövőben, inkább támogatják az állam szerepvállalását a gyermekgondozásban, mint az idősebbek, akik legtöbbször már nincs kisgyermekük, és nem is valószínű, hogy a jövőben lesz. Guo és Gilbert (2014) 12 országot magában foglaló vizsgálata – összhangban a várakozással – szignifikáns negatív előjelű kapcsolatot mutatott ki az életkor és a gyermekgondozással összefüggő preferenciák között, azaz az idősebbek kevésbé támogatják a kormányzatnak a gyermekfelügyelet biztosításában való felelősségét. Ehhez hasonlóan Valarino és kollégái is azt találták – az ISSP 2012. évi hullámának spanyol adatain –, hogy a fiatalabb kohorszok (de különösen a 31–45 évesek) nagyobb arányban értenek egyet a defamilizmussal, vagyis a család terheinek csökkentésével a gyermekgondozásban. Chung és Meuleman (2016) 22 országot magában foglaló kutatása alapján ugyanakkor azt a következtetést vonták le, hogy a kor hatása nem jelentős, amennyiben más, az önérdékhez közvetlenül kapcsolódó tényezőket is figyelembe vesszünk (pl. kisgyermek megléte). García-Faroldi és szerzőtársai (2017) – az észak-európai országok összevont mintáját elemezve – azt találták, hogy csak a legidősebb (65+) korosztályban térnek el szignifikánsan a válaszadók gyermekgondozással kapcsolatos preferenciái a legfiatalabbakétól (15–24). Azaz az idősebbek inkább vélik úgy, hogy a család felelőssége a gyermekfelügyelet finanszírozása.

A kor és a jóléti preferenciák között megfigyelt elmentmondásos eredmények fényében Goerres és Tepe (2010) arra mutatott rá, hogy a koralapú önérdék-megközelítés túlságosan leegyszerűsítő lehet, amennyiben figyelmen kívül hagyja, hogy az idősebb embereket a saját anyagi önérdékükön túl egyéb tényezők is arra ösztönözhetik, hogy támogassák az államnak a gyermekfelügyelet biztosításában való szerepvállalását. Ilyen tényező lehet a családon belüli generációk közti szolidaritás, amelynek révén azok az egyének is egyetérthetnek a gyermekfelügyelet biztosításában való nagyobb kormányzati felelősségvállalással, akiknek nem fűződik érdekük ehhez. Goerres és Tepe (2010) 12 ország – idősebb állampolgárokból álló (55+) – mintáján tesztelték a családon belüli szolidaritás gyermekgondozási preferenciákat magyarázó

erejét. A kutatás alátámasztotta, hogy a családon belüli intergenerációs szolidaritás megléte növeli az állami felelősségvállalás támogatását, noha ez az összefüggés kontextusfüggő, azaz csak bizonyos jóléti rezsimekre korlátozódik, míg más jóléti rezsimekben nem mutatható ki. Utóbbi csoportba tartoznak többek között a kelet-európai országok is.

Az egyéni önérdéken alapuló megközelítés nyomán kézenfekvőnek tűnik a várakozás, hogy a kiskorú gyermek megléte, valamint a gyermekek családon belüli nagyobb száma növeli az állami szerepvállalás támogatását a gyermekfelügyelet biztosításában. Guo és Gilbert (2014) vizsgálata egyértelműen alátámasztotta, hogy a gyermek jelenléte a háztartásban a kormányzati szerepvállalással való nagyobb egyetértést von maga után. Ettől eltérő eredményt hozott García-Faroldi et al. (2017) kutatása, amely az észak-európai országok összevont mintáján nem talált összefüggést a kisgyermek családon belüli száma (0, 1, 2+) és a kormányzat gyermekgondozásra vonatkozó szerepvállalása között. Chung és Meuleman (2016) több országos vizsgálata alapján arról számolt be, hogy a 6 éven aluli gyermek családon belüli jelenléte az állami szerepvállalás nagyobb támogatásával jár együtt a szülők részéről. Ugyanakkor a tanulmányból az is kiderül, hogy az egy- vagy kétgyerekesek inkább értenek egyet az állami szerepvállalással, mint azok, akik kettőnél több gyermeket nevelnek. Ennek a meglepő eredménynek a háttérben több dolog is állhat, mint például a többgyerekes szülők (3+) tudatos döntése, hogy életük jelentős részét a gyermeknevelésnek áldozzák. E családokban annak a valószínűsége is nagyobb, hogy az egyik szülő legalább részben kivonul a munkaerőpiacról a gyermekgondozási feladatok miatt, csökkentve ezzel az állami gyermekfelügyelet iránti igényt (Chung és Meuleman 2016).

Az állampolgárok munkaerőpiaci helyzetét illetően az egyéni önérdéken alapuló megközelítés nyomán azt várhatjuk, hogy azok az egyének, akik teljes munkaidőben vagy legalábbis nagyobb heti óraszámban dolgoznak, inkább hajlanak a nagyobb állami szerepvállalást jelentő gyermekgondozási politikák támogatására. Az összefüggést elemző empirikus vizsgálatok ugyan egymástól eltérően operacionalizálták az egyének foglalkozási helyzetét, eredményeik mégis összevethetők egymással. Guo és Gilbert (2014) kutatása azt találta, hogy a teljes munkaidőben dolgozók nagyobb arányban értenek egyet a kormányzatnak a gyermekgondozás biztosításában vállalt felelősségével. Ennél árnyaltabb

kép rajzolódik ki egy másik kutatásból, amely a heti munkaórák számával mérte a válaszadók foglalkozási helyzetét. Chung és Meuleman (2016) az ESS-tagországoknak a legalább egy gyermeket nevelők mintáján végzett elemzése azt tárta fel, hogy a foglalkoztatás hatása nemspecifikus: azaz, miközben a nők esetében a heti munkaórák nagyobb száma növeli az állami szerepvállalás támogatását, addig a férfiak esetében nincs ilyen hatás. Hasonlóképpen García-Faroldi és kollégáinak kutatása (2017) is arra jutott, hogy az észak-európai országokban a gazdasági aktivitás hatása csak a nők esetében érhető tetten. Ők azonban azt találták, hogy a munkanélküli és a képzésben részt vevő nők inkább hajlanak a kormányzati szerepvállalással való egyetértésre, mint azok a társaik, akiknek fizetett munkájuk van.

Az egyének pénzügyi erőforrásainak szintén szerepe lehet a gyermekgondozási politikákkal kapcsolatos preferenciáik formálódásában. Egy több országot felölelő kutatás szerint a magasabb (szubjektív) jövedelmű szülők kevésbé helyeslik az államnak a gyermekfelügyelet biztosításában való felelősségvállalását (Chung és Meuleman 2016). Valarino és kollégái (2018) Spanyolországban végzett vizsgálata szintén azt találta, hogy az alacsonyabb jövedelmű válaszadók inkább utasítják el a familizmust a gyermekgondozás terén, mint a magasabb jövedelműek. A gyermekgondozási politikákra vonatkozó attitűdökre az egyéni önérdek mellett hatással vannak az értékek és ideológiák is. Guo és Gilbert (2014) – az ESS 4. hullámának adatai alapján – arra világítottak rá, hogy az egalitárius értékek erősebb prediktorai az állampolgárok kormányzati szerepvállalásra vonatkozó attitűdjeinek, mint az egyéni önérdekekkel összefüggő tényezők. Eredményeik szerint minél inkább támogat valaki egy olyan társadalmi berendezkedést, amelyben az életszínvonalbeli egyenlőtlenségek kicsik, annál inkább hajlik rá, hogy pártolja a kormányzati szerepvállalást a gyermekgondozás biztosításában. Továbbá minél inkább támogatja valaki a nemek közötti egyenlőséget, annál inkább helyesli, hogy a kormányzat vállaljon szerepet a gyermekgondozás terén. Ezzel egybevágó eredményeket közöl – szintén az ESS 4. hullámát elemezve – Chung és Meulaman (2016) a jövedelmi egyenlőtlenségek és a gyermekgondozási attitűdök vonatkozásában: az egalitárius értékeket vallók inkább értenek egyet az állami szerepvállalással a gyermekgondozás biztosításában. A nemek közötti egyenlőség kapcsán ugyanakkor nemspecifikus hatást

mutattak ki. Miközben a nők körében a nemek közti – a női foglalkoztatással mért – egyenlőséget támogatók inkább támogatják az állami szerepvállalást is, addig ez az összefüggés a férfiak körében nem érhető tetten. Valarino és szerzőtársai (2018) az ISSP 2012-es spanyol adatait elemezve jutottak arra a következtetésre, hogy az anyai foglalkoztatással kapcsolatos vélekedéseknek erős hatása van a gondozási preferenciákra: minél inkább pártolják az egyének a kétkeresős modellt, annál inkább szimpatizálnak a családon kívüli gondozással.

A politikai beállítottság és a vallásosság gyermekgondozási attitűdökre való hatását illetően is rendelkezünk empirikus evidenciákkal. Goerres és Tepe (2012) németországi mintán végzett elemzése feltárta, hogy az állam gyermekgondozási felelősségével kapcsolatos attitűdöket legerősebben az befolyásolja, hogy az egyén melyik rezsimben töltötte a fiatal éveit (a 15 és 25 év közötti időszakot). Azok, akik ezt a politikai szocializáció szempontjából fogékony életkori szakaszt az NDK-ban éltek meg, inkább támogatják az állam felelősségét a gyermekgondozás biztosításában, mint azok, akik az NSZK-ban szocializálódtak. Emellett arról is beszámoltak, hogy a bal-jobb skálával mért politikai ideológia is szignifikáns hatással van a gyermekgondozási preferenciák alakulására: minél inkább jobbra helyezkedik el az egyén a skálán, annál kevésbé ért egyet az állam felelősségvállalásával a gyermekgondozás biztosításában. A vallásosság és a gyermekgondozási preferenciák között ugyanakkor nem találtak szignifikáns összefüggést. Ezekkel az eredményekkel csak részben csengenek egybe Valarino és kollégáinak (2018) megállapításai, melyet egy spanyolországi kutatás nyomán tettek. E szerint mind a politikai viselkedés (országgyűlési választáson leadott szavazat), mind pedig a vallásosság (templomba járás) szignifikáns előrejelzője a gyermek- és idősgondozásra vonatkozó attitűdöknek: a baloldali és a kevésbé vallásos szavazók nagyobb valószínűséggel utasítják el a hagyományos, családi gondoskodáson alapuló gondozási politikákat. Végül, de nem utolsósorban egy 24 országot felölelő, az ISSP 2012. évi adatain alapuló elemzés is azt támasztotta alá, hogy a vallási kötődéssel rendelkezők kevésbé vélik úgy, hogy elsődlegesen az államnak kellene viselnie a gyermekfelügyelet költségeit (Dobrović és Vučković Juroš 2016).

Változók mérése, módszertan

Az ISSP-kutatás kérdőíve 2012-ben és 2022-ben is tartalmazta a különböző intézmények (család, állam, munkáltató, magánszolgáltatók, nonprofit intézmények) gyermekgondozásban játszott szerepének megítélésével kapcsolatos kérdéseket. Az első kérdés arra vonatkozik, hogy milyen keretben gondoskodik az iskoláskorú még el nem érő kisgyermekéről. Ezzel kapcsolatban az alábbi kérdés megválaszolására kérték a válaszadókat: „Az embereknek különböző elképzeléseik vannak arról, ki gondoskodik a még nem iskoláskorú gyermekekről. Ön szerint elsősorban ki gondoskodik ezekről a gyermekekről?” A válaszlehetőségek közül egyet lehetett megjelölni: a családtagok, az állami intézmények (kormány, önkormányzat), nonprofit szervezetek (pl. jótékonyági szervezetek, egyházi/vallási szervezetek), magánszolgáltatók (pl. magánbölcsődék/óvodák, magándadus, bébiszitter), a munkáltatók.

A második kérdés arra vonatkozott, hogy ki finanszírozza ennek a szolgáltatásnak az előállítását. A konkrét kérdés így szólt: „Ön szerint elsősorban kinek kellene állnia a még nem iskoláskorú gyermekek ellátásnak költségeit?” Itt három lehetőség közül lehetett választani: a családnak, az államnak / közpénzekből kellene fedezni, a munkáltatóknak.

Mivel mindkét kérdés esetében nagyon kevesen választottak a családon és az államon kívüli válaszlehetőségeket (erről lásd később), ezért az elemzésben alapvetően azt vizsgáljuk, hogy a válaszadó szerint az államnak vagy más intézménynek kellene-e gondoskodnia a gyermekekről vagy finanszíroznia ezt a szolgáltatást. A két kérdés alapján egy összesített mutatót is képeztünk, amely azt mutatja, hogy valaki legalább egy kérdés esetében, tehát vagy a szolgáltatás nyújtása, vagy a finanszírozása esetében az állami intézmények szerepét gondolja elsődlegesnek.

A külföldi szakirodalomban feltárt összefüggések magyarországi vizsgálatára a kérdezett érintettségét, társadalmi státuszát és attitűdjeit mérő változókat vettük figyelembe a magyarázó változók között. Az érintettséggel kapcsolatos változók elsősorban a kérdezett demográfiai jellemzői (nem, életkor) és családi állapotával kapcsolatos változók. Mivel a gyermekgondozási szolgáltatások elsősorban a gyermeket vállaló nők munkaerőpiaci visszatérését segítik, ezért – összhangban a szakirodalommal – a válaszadó nemének szerepét is vizsgáltuk. A kisgyermekes családok, illetve a gyermekvállaláson gondolkodók

elsősorban a fiatalabb korosztályokból kerülnek ki, míg az idősebbek közvetlenül nem érintettek a szolgáltatásban, ezért az életkor szerepét is figyelembe vettük, négy életkori kategóriát megkülönböztetve: 18–30 éves, 31–45 éves, 46–64 éves, 65+ éves. A legfontosabb érintettséggel kapcsolatos változónk, hogy a kérdezettnek van-e kisgyermek, amely változó esetében a következő kategóriákat különböztettük meg: nincs gyereke, 0–5 éves gyermeke, csak 6–18 éves gyermeke, csak 18+ éves vagy különélő gyermeke van. Ezek mellett figyelembe vettük a kérdezett családi állapotát (egyedülálló vagy párral él). A társadalmi státuszt mérő változók közül a válaszadó iskolázottságát, munkaerőpiaci státuszát, valamint szubjektív társadalmi státuszát vontuk be a modelljeinkbe. A legmagasabb iskolai végzettség esetében négy kategóriát hoztunk létre: legfeljebb 8 általános, szakmunkásképző/szakiskola, érettségi, felsőoktatási diploma. A munkaerőpiaci státusz szerint dolgozókat, munkanélkülieket és inaktív válaszadókat különböztettük meg.

A válaszadók társadalmi státuszát szubjektív mutatóval mértük, amelyet a következő kérdésre adott válaszok alapján definiáltunk: „Magyarországon vannak magasabb és alacsonyabb társadalmi helyzetű emberek. A válaszlapon egy létrát lát, aminek legfelső foka a legmagasabb társadalmi helyzetű embereket, legalsó foka pedig a legalacsonyabb helyzetűeket jelenti. Most hol helyezné el ezen a létrán Önmagát?” A válaszokat 10 fokú skálán jelölhették a kérdezettek, ahol az 1-es válasz a legalacsonyabb társadalmi helyzetet, a 10-es válasz a legmagasabb társadalmi helyzetet jelenti. Változónk ez alapján négy kategóriát különböztet meg: alacsony társadalmi státusz (1-es, 2-es válasz a 10 fokú skálán), alsó-közép státusz (3-tól 5-ig válasz a 10 fokú skálán), felső-közép státusz (6-tól 8-ig válasz a 10 fokú skálán) és magas státusz (9-es, 10-es válasz a 10-fokú skálán).

Ezenkívül figyelembe vettük a településtípust is, mert az összefüggésben áll a gyermekgondozási szolgáltatások hozzáférhetőségével. Településtípus szerint nagyvárosi, kisvárosi, falusi válaszadókat különböztettük meg.

A válaszadók attitűdjeinek három mutatóját vontuk be a modelljeinkbe: a nők munkavállalásával kapcsolatos attitűdöket, a családpolitikával kapcsolatos véleményeket és a vallásosságot. A nők munkavállalásával kapcsolatos véleményeket az alábbi

állítással való egyetértéssel mértük: „Állásban lenni is fontos lehet, de a legtöbb nőnek az az igazi vágya, hogy otthona és gyermeke legyen.” A válaszokat 5 fokú skálán lehetett megjelölni, ezt átkódoltuk kétértékű változóra, amelynél az 1-es érték azt mutatja, hogy egyáltalán nem ért egyet vagy nem ért egyet az állítással, a 0-s érték pedig az állítással egyetértőket és az is-is válaszokat mutatja.

Az állam családpolitikai szerepével kapcsolatban a kérdőív egy másik kérdést is tartalmazott, amely a fizetett szülői szabadsággal kapcsolatos véleményeket kérdezte: „Tegyük fel, hogy egy pár mindkét tagja teljes állásban dolgozik, és gyermekük születik. Az egyikük egy időre otthon marad, hogy gondozza a gyermeket. Ön szerint kell, hogy létezzen fizetett szabadság erre az időre, és ha igen, mennyi ideig?” A válaszok alapján a következő kategóriákat különböztetjük meg: nem kell fizetett szabadság, maximum 1 évig kell, 1-2 év fizetett szülői szabadság kell, 2 év vagy hosszabb fizetett

Eredmények

Az alábbiakban először az állam gyermekgondozási szerepvállalásával kapcsolatos vélekedések időbeli alakulásával foglalkozunk, majd ezt követően térünk át a vélekedéseket alakító tényezők hatásának vizsgálatára.

Az államnak a még nem iskoláskorú gyermekek gondozásában játszott szerepével kapcsolatos vélemények megoszlásait az 1. ábra mutatja. A részletesebb eredményeket és a magyarázó változók hatásával kapcsolatos leíró táblákat a fejezet végén látható melléklet M1–M3. tábláiban közöljük.

Arra a kérdésre, hogy ki gondoskodik a még nem iskoláskorú gyermekekről, 2022-ben a kérdezettek 13%-a válaszolta, hogy elsősorban az állami intézményeknek kellene róluk gondoskodniuk. Ez több mint 10 százalékpontos csökkenés 2012-höz képest, amikor még a kérdezettek 23,7%-a válaszolta ugyanezt. A magán- vagy nonprofit szolgáltatók és munkáltatók szerepét mind a két évben elenyészően kevesen emelték ki: 2022-ben 4,6% válaszolta ezt, ami kismértékű növekedés a 2012-es két százalékhöz képest. Ennek megfelelően a család szerepét kiemelő aránya növekedett 2012 és 2022 között 74%-ról 82%-ra. Arra a kérdésre, hogy kinek kellene állnia a még nem iskoláskorú gyermekek ellátásának költségeit, 2022-ben 23% válaszolta azt, hogy elsősorban állami intézményeknek, ami 2012-höz

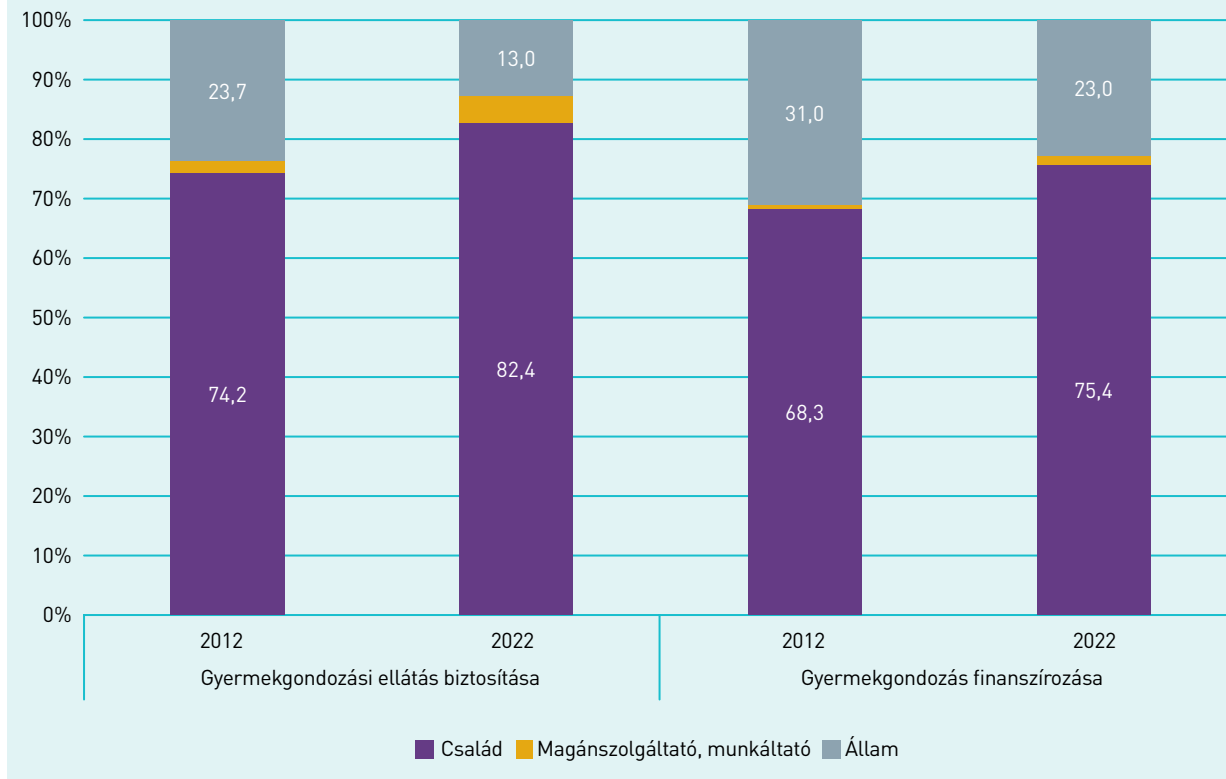
szülői szabadságra van szükség. A vallásosságot a templomba járás gyakoriságával mértük, három kategóriát megkülönböztetve: nem jár templomba, alkalmanként jár templomba, rendszeresen jár templomba.

Többváltozós elemzésünkben a magyarázó változók hatását lineáris valószínűségi modellel vizsgáljuk. Ez a modell megfelelő egy magyarázó változó átlagos hatásának becslésére kétértékű (bináris) függő változók esetében, ahol a pozitív kimenet aránya 20% és 80% között van (lásd pl. Hellevik 2007), ami ebben az elemzésben is teljesül. A modell előnye, hogy a regressziós együtthatók könnyen értelmezhetők, hiszen a becsült együtthatók azt mutatják, hogy a magyarázó változó értékének megváltozása hogyan változtatja meg a függő változóban mért esemény bekövetkezésének a valószínűségét. A becsléseket az adatbázisban szereplő négydimenziós súly használatával kaptuk.

képezt 8 százalékpontos csökkenést jelent. A gyermekgondozás költségeinek finanszírozásával kapcsolatban a munkáltatók szerepét a válaszadók egy-két százaléka emelte ki csupán. Ezzel párhuzamosan a család szerepét hangsúlyozó vélemények erősödése figyelhető meg: a 2012-es 68%-ról 75%-ra emelkedett azok aránya, akik a gyermekek ellátásának finanszírozását elsősorban a családokra bíznák. Amennyiben az állami szerepvállalással kapcsolatos kombinált mutatót nézzük, akkor azt látjuk, hogy 2022-ben a válaszadók 26,6%-a emelte ki az állami intézmények szerepét vagy a gyermekellátás biztosításában, vagy annak finanszírozásában, ami a 2012-es 37,2% képest tíz százalékpontos csökkenést jelent.

Regresszioelemzésünkben először az államnak a gyermekgondozás finanszírozásában játszott szerepével kapcsolatos eredményeket tárgyaljuk, ezeket az 1. táblázat mutatja. Az érintettséggel kapcsolatos változók közül a nem esetében nem látunk szignifikáns hatást. Az életkor szerepével kapcsolatban az látható, hogy a 40–64 évesek körében a 18–30 évesekhez képest 12–13 százalékponttal magasabb azok aránya, akik állami beavatkozást tartanak szükségesnek. Minden modellben látszik, hogy azok, akiknek van öt éven aluli gyermekük, nagyobb arányban tartják szükségesnek az állam

1. ábra: Kinek kellene biztosítania, illetve finanszíroznia elsősorban a még nem iskoláskorú gyermekek gondozását? (%)



részvételét: körükben 18-19 százalékponttal magasabb azok aránya, akik az állami finanszírozást szükségesnek vélik. A társadalmi státusszal kapcsolatos változók közül az iskolai végzettségnek van hatása, de ez a hatás nem teljesen lineáris: az alsó középfokú végzettséggel rendelkezőkhöz képest az érettségizettek 8-9 százalékponttal nagyobb mértékben támogatják az állami finanszírozást. Ugyanakkor a felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében már nem magasabb az állami beavatkozás támogatása, mint az alsó középfokú végzettséggel rendelkezők között. A válaszadó munkaerőpiaci státuszának nincsen hatása az államnak a gyermekgondozás finanszírozásában játszott szerepével kapcsolatos véleményekre. Ugyanígy a szubjektív státusz hatása sem szignifikáns. Ugyanakkor a településtípus szerint látunk lényeges eltéréseket: a nagyvárosokhoz képest a kisebb városokban és a falvakban kisebb a támogatása a gyermekgondozás finanszírozásában való állami részvételnek. A kisvárosokban 18-20 százalékponttal, a falvakban pedig 10 százalékponttal alacsonyabb az állami részvétel támogatók aránya, mint a nagyvárosokban.

Az attitűdökre vonatkozó változók közül a női munkavállalással kapcsolatos vélemények összefüggést

mutatnak a gyermekgondozás állami finanszírozásának megítélésével. Azok, akik a hagyományos nemi szerepeket támogatják, tehát egyetértenek az állítással, hogy „*állásban lenni is fontos lehet, de a legtöbb nőnek az az igazi vágya, hogy otthona és gyermeke legyen*”, 10 százalékponttal kisebb valószínűséggel támogatják az államnak a gyermekgondozás finanszírozásában játszott szerepét.

A fizetett szülői szabadság szükségességére vonatkozó vélemények is összefüggenek a gyermekgondozás állami támogatásával kapcsolatos véleményekkel. Azok körében, akik szerint szükség van fizetett szülői szabadságra, magasabb a gyermekgondozás finanszírozásában való állami részvétel támogatottsága. Azok, akik két évnél hosszabb fizetett szülői szabadságot tartanak szükségesnek, 16-17 százalékponttal nagyobb arányban támogatják a gyermekgondozás finanszírozásában az állami részvételt. A vallásosság szerepe is kimutatható: azok között, akik rendszeresen járnak templomba, 9 százalékponttal magasabb a gyermekgondozás finanszírozásában való állami részvétel támogatottsága.

1. táblázat: Iskolás kor alatti gyermekek gondozásának állami finanszírozásával kapcsolatos vélemények, teljes minta (lineáris valószínűségi modell együtthatói), 2022

| | Modell 1 | Modell 2 | Modell 3 | Modell 4 |
|-------------------------------|-------------------|--------------------|---------------------|--------------------|
| Nő | -0,023 (0,539) | -0,027 (0,471) | -0,025 (0,502) | -0,035 (0,345) |
| 18–30 éves (referencia) | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) |
| 31–45 éves | 0,075 (0,251) | 0,035 (0,597) | 0,091 (0,149) | 0,079 (0,213) |
| 46–64 éves | 0,077 (0,258) | 0,070 (0,314) | 0,131* (0,048) | 0,118 (0,079) |
| 65+ éves | 0,014 (0,828) | 0,001 (0,983) | 0,045 (0,499) | 0,022 (0,741) |
| Partnerrel él | 0,011 (0,793) | -0,001 (0,979) | 0,004 (0,922) | 0,006 (0,866) |
| Nincs gyereke (referencia) | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) |
| 0–5 éves gyerek | 0,117* (0,033) | 0,159** (0,003) | 0,183*** (0,001) | 0,177** (0,001) |
| 6–18 éves gyerek | 0,038 (0,360) | 0,043 (0,249) | 0,063 (0,084) | 0,061 (0,092) |
| 18+ gyerek | 0,040 (0,452) | 0,083 (0,101) | 0,095* (0,049) | 0,090 (0,065) |
| Általános iskola | | 0,082 (0,094) | 0,074 (0,126) | 0,074 (0,120) |
| Alsó középfok (referencia) | | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) |
| Érettségi | | 0,094* (0,028) | 0,083* (0,047) | 0,083* (0,046) |
| Felsőfok | | 0,025 (0,540) | 0,006 (0,885) | 0,002 (0,954) |
| Dolgozik (referencia) | | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) |
| Munkanélküli | | -0,031 (0,373) | -0,023 (0,545) | -0,023 (0,541) |
| Inaktív | | -0,033 (0,561) | -0,014 (0,801) | -0,014 (0,800) |

Megjegyzés: a zárójelben p-értékek szerepelnek, a statisztikailag szignifikáns együtthatókat csillaggal jelöltük (* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$).

1. táblázat (folytatás): Iskolás kor alatti gyermekek gondozásának állami finanszírozásával kapcsolatos vélemények, teljes minta (lineáris valószínűségi modell együtthatói), 2022

| | Modell 1 | Modell 2 | Modell 3 | Modell 4 |
|---|----------|----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|
| Szubjektív státusz: alacsony (referencia) | | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) |
| Szubjektív státusz: alsó-közép | | 0,029 (0,584) | 0,020 (0,707) | 0,020 (0,706) |
| Szubjektív státusz: felső-közép | | 0,018 (0,731) | 0,025 (0,629) | 0,025 (0,623) |
| Szubjektív státusz: magas | | -0,020 (0,664) | -0,005 (0,921) | -0,007 (0,874) |
| Nagyváros (referencia) | | 0,000 (,) | 0,000 (,) | 0,000 (,) |
| Kisváros | | -0,198 ^{***} (0,000) | -0,195 ^{***} (0,000) | -0,179 ^{***} (0,000) |
| Falu | | -0,132 ^{**} (0,003) | -0,107 [*] (0,016) | -0,095 [*] (0,032) |
| Nem kell szülői szabadság (referencia) | | | 0,000 (,) | 0,000 (,) |
| Max.1 év szabadság legyen | | | 0,098 [*] (0,024) | 0,094 [*] (0,029) |
| 1-2 év szabadság legyen | | | 0,152 ^{***} (0,000) | 0,154 ^{***} (0,000) |
| 2+ év szabadság legyen | | | 0,169 ^{***} (0,000) | 0,163 ^{***} (0,001) |
| Szülői szab.: missing | | | 0,157 ^{***} (0,000) | 0,141 ^{***} (0,001) |
| Egyetért: a nők vágya az otthon és gyerek. | | | -0,102 ^{**} (0,006) | -0,100 ^{**} (0,007) |
| Nem jár templomba. (referencia) | | | | 0,000 (,) |
| Alkalmanként jár. | | | | 0,052 (0,168) |
| Rendszeresen jár. | | | | 0,089 [*] (0,043) |
| N | 1021 | 1003 | 994 | 993 |
| R ² | 0,017 | 0,065 | 0,100 | 0,107 |

Megjegyzés: a zárójelben p-értékek szerepelnek, a statisztikailag szignifikáns együtthatókat csillaggal jelöltük (* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$).

Mivel a gyermekgondozási szolgáltatás elsősorban a kisgyermekes anyák munkavállalásával kapcsolatos, ezért külön nőkre és férfiakra is megnéztük az egyes meghatározó tényezők fontosságát. Ezzel kapcsolatos eredményeinket a *Melléklet M4. táblázata* tartalmazza. Az eredmények tanulsága az, hogy csak kisebb különbségek láthatók a két csoport között. Némi eltérés látható az öt éven aluli gyermek családon belüli meglétének hatásában: ez a férfi almintán 25 százalékponttal, a női almintán viszont csak 13 százalékponttal növeli annak valószínűségét, hogy valaki támogatja a gyermekgondozás finanszírozásában való állami részvételt. A női almintán ugyanakkor az iskoláskorú gyermekeket nevelők körében is 11 százalékponttal magasabb az állami finanszírozás támogatása. Az iskolai végzettség hatása inkább a nőknél figyelhető meg, az általános iskolai végzettség növeli az állami finanszírozás támogatását, bár az eredmény csak 10%-os szinten szignifikáns. A magas szubjektív státusznak

Összegzés

Magyarországon az ISSP adatai alapján 2012 és 2022 között csökkent a még nem iskoláskorú gyermekek gondozásában az állami szerepvállalás támogatottsága. Ez az eredmény egybecseng egy másik európai összehasonlító értékvizsgálat, a European Social Survey adatain kapott eredménnyel. Eszerint Magyarországon 2008-ban európai összehasonlításban magas volt azok aránya, akik fontosnak tartották az állam szerepét a gyermekfelügyeleti szolgáltatások biztosításában. Ugyanakkor 2008 és 2016 között csökkent az állami felelősséggel való egyetértés mértéke, ráadásul a felmérésben résztvevő országok között nálunk volt ebben a legnagyobb mértékű visszaesés (Herke és Medgyesi 2020).

Az állam gyermekgondozási szerepvállalásával kapcsolatos véleményeket alakító tényezők vizsgálata csak részben támasztja alá az egyéni érintettség hatását. A magyar adatokon – szemben a külföldi kutatási eredményekkel (lásd pl. Guo és Gilbert 2014; Chung és Meuleman 2016) – nem mutatható ki a nők körében az állami szerepvállalás nagyobb támogatottsága. Az 5 éven aluli kisgyermeket nevelők körében ugyanakkor várakozásainknak megfelelően nagyobb az állam gyermekgondozási szerepvállalásának támogatottsága. Ez megerősíti Guo

és Gilbert (2014), valamint Chung és Meuleman (2016) eredményeit. Bár az állami részvétel támogatottsága általában nagyobb az alacsony státuszúak körében (Chung és Meuleman 2016; Valarino et al. 2018), ennek adatainkban csak nagyon korlátozottan látjuk nyomát. Az iskolázottság szerint látható némi eltérés, a legfeljebb általános iskolát végzettek nagyobb arányban támogatják, de az iskola hatása sem lineáris. A településtípus hatása viszont egyértelműen látható: a kisvárosokban és a falvakban alacsonyabb a gyermekgondozásban való állami részvétel támogatottsága.

A női munkavállalással kapcsolatban negatívabb attitűdöt vallók körében alacsonyabb a gyermekgondozás állami támogatásával egyetértők aránya. Az is látható, hogy akik nem tartják szükségesnek a fizetett szülői szabadság meglétét, azok kevésbé támogatják a gyermekgondozás állami támogatását is. Ez arra utal, hogy a kérdezettek nem alternatívaként gondolnak ezekre az állami programokra, hanem hasonlóan értékelik ezeket. Bár a vallásosság sokszor együtt jár a nemi szerepekkel kapcsolatos hagyományosabb véleményekkel, eredményeink szerint a vallásosság növeli az állam gyermekgondozásban játszott szerepének támogatottságát.

Hivatkozások

- Bettio, F. and Plantenga, J. (2004): 'Comparing care regimes in Europe', *Feminist Economics* 10(1): 85–113.
- Blekesaune, M. (2013): 'Economic strain and public support for redistribution: A comparative analysis of 28 European countries', *Journal of Social Policy* 42(1): 57–72.
- Blekesaune, M. and Quadagno, J. (2003): 'Public attitudes toward welfare state policies: a comparative analysis of 24 nations', *European Sociological Review* 19(5): 415–27.
- Chung, H. and Meuleman, B. (2017): "European parents' attitudes towards public childcare provision: the role of current provisions, interests and ideologies", *European Societies*, Vol. 19 No. 1, pp. 49-68.
- García-Faroldi, L., de Miguel-Luken, V., & Ayuso, L. (2017): Responsibility for child and elderly care: Who should cover the costs? A comparison of Baltic and Nordic countries. *Social Policy & Administration*, 51(4), 638–658.
- Goerres, A. and Tepe, M. (2010): 'Age-based self-interest, intergenerational solidarity and the welfare state: a comparative analysis of older people's attitudes towards public childcare in 12 OECD countries', *European Journal of Political Research* 49(6): 818–51.
- Goerres, A. and Tepe, M. (2012): 'Doing it for the kids? The determinants of attitudes towards public childcare in unified Germany', *Journal of Social Policy* 41(2): 349–72.
- Guo, J. and Gilbert, N. (2012): Public attitudes and gender policy regimes: Coherence and stability in hard times. *Journal of Sociology & Social Welfare*, 39(2), 163–181.
- Hellevik, O. (2007): Linear versus logistic regression when the dependent variable is a dichotomy. *Quality & Quantity*, 43(1), 59–74. <http://doi.org/10.1007/s11135-007-9077-3>
- Herke, B. and Medgyesi, M. (2020): Jóléti állammal kapcsolatos vélemények Magyarországon és az Európai Unióban. In: Kolosi, T. – Szelényi, I. – Tóth, I. Gy. (szerk.): *Társadalmi Rióport 2020*, TÁRKI, Budapest.
- KINCS (2020): *Az egyéves Családvédelmi Akcióterv megítélése a gyermekvállalási korban lévő magyarok körében*. Kutatási jelentés, 2020. július 1., Budapest: KINCS. https://www.koppmariaintezet.hu/docs/Csaladvedelmi_akcioterv_megitelese_kutatasi_jelentes_20200630.pdf
- Knijn, T. and Van Oorschot, W. (2008): 'The need for and the societal legitimacy of social investments in children and their families', *Journal of Family Issues*, 29 (11): 1520–42.
- KSH (2022): *A gyermekek napközbeni ellátása, 2021*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/kisgyermnapkozbeni/2021/index.html#tovbbiadatokinformcik> (Letöltve: 2024. 03. 16.)
- Nyírády, A. Nagy, K. A., Vas, É., Kozák, K., Székely, A. (2023): A családok támogatásának megítélése a magyarok körében. In: Pári András és Gyorgyovich Miklós (szerk.): *Család – Érték – Tér: Tanulmányok a családi értékekről*, KINCS, Századvég, Budapest.
- Valarino, I., Meil, G. and Rogero-García, J. (2018): Family or state responsibility? Elderly and childcare policy preferences in Spain, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 38(11/12): 1101–1115

Mellékletek

M1. táblázat: Vélemények az állam szerepvállalásáról a gyermekgondozásban

| | 2012 (%) | 2022 (%) |
|---|----------|----------|
| <i>Ki gondoskodik a még nem iskoláskorú gyermekekről?</i> | | |
| Család | 74,2 | 82,4 |
| Magán-, nonprofit szolgáltatók, munkáltató | 2,1 | 4,6 |
| Állami intézmények | 23,7 | 13,0 |
| Összesen | 100,0 | 100,0 |
| <i>Ki állja a még nem iskoláskorú gyermekek ellátásának költségeit?</i> | | |
| Család | 68,3 | 75,4 |
| Munkáltatók | 0,8 | 1,6 |
| Állami intézmények | 31,0 | 23,0 |
| Összesen | 100,0 | 100,0 |
| <i>Állami szerepvállalással kapcsolatos kombinált mutató</i> | | |
| Semmilyen állami szerepvállalást nem tart szükségesnek. | 62,8 | 73,4 |
| Állami intézmények a szolgáltatásban vagy finanszírozásban | 37,2 | 26,6 |
| Összesen | 100,0 | 100,0 |

M2. táblázat: Iskolás kor alatti gyermekek gondozásának állami finanszírozásával kapcsolatos vélemények, teljes minta

| | Család vagy magán-szervezetek finanszírozzák (%) | Állami intézmények finanszírozzák (%) |
|---|--|---------------------------------------|
| Nem | | |
| Férfi | 75,8 | 24,2 |
| Nő | 78,1 | 21,9 |
| Életkor | | |
| 18–30 éves | 80,4 | 19,6 |
| 31–45 éves | 73,9 | 26,1 |
| 46–64 éves | 75,7 | 24,3 |
| 65+ éves | 81,3 | 18,7 |
| Partnerrel él. | | |
| Nincs párja. | 79,5 | 20,5 |
| Párral él. | 75,2 | 24,8 |
| Van-e gyereke? | | |
| Nincs gyereke. | 80,9 | 19,1 |
| Van 0–5 éves gyermeke. | 65,5 | 34,5 |
| Csak 6–18 éves gyermeke van. | 74,1 | 25,9 |
| Csak 18+ éves vagy különélő gyermeke van. | 77,9 | 22,1 |
| Iskolázottság | | |
| Legfeljebb 8 általános | 75,8 | 24,2 |
| Szakmunkásképző, szakiskola | 81,8 | 18,2 |
| Érettségi | 72,8 | 27,2 |
| Felsőoktatási diploma | 76,9 | 23,1 |
| Munkaerőpiaci státusz | | |
| Dolgozik | 76,2 | 23,8 |
| Munkanélküli | 87,6 | 12,4 |
| Inaktív | 79,5 | 20,5 |
| Szubjektív státusz | | |
| Szubjektív helyzet: alacsony | 77,9 | 22,1 |
| Szubjektív helyzet: alsó közép | 76,8 | 23,2 |
| Szubjektív helyzet: felső közép | 76,5 | 23,5 |
| Szubjektív helyzet: magas | 82,7 | 17,3 |
| Teljes minta | 77,1 | 22,9 |

M2. táblázat (folytatás): Iskolás kor alatti gyermekek gondozásának állami finanszírozásával kapcsolatos vélemények, teljes minta

| | Család vagy magán- szervezetek finanszírozzák (%) | Állami intézmények finanszírozzák (%) |
|--|---|---------------------------------------|
| Településtípus | | |
| Nagyváros | 67,9 | 32,1 |
| Kisváros | 85,4 | 14,6 |
| Falu | 79,0 | 21,0 |
| Kell-e fizetett szülői szabadság? | | |
| Nem kell | 90,8 | 9,2 |
| 1 évnél rövidebb legyen | 77,5 | 22,5 |
| 1-2 év legyen | 74,9 | 25,1 |
| 2+ év legyen | 73,4 | 26,6 |
| Missing | 72,4 | 27,6 |
| Egyetértés: A nő vágya az otthon és a gyerek | | |
| Nem ért egyet, is-is. | 74,03 | 25,97 |
| Egyetért. | 80,97 | 19,03 |
| Vallásosság | | |
| Nem jár templomba. | 82,6 | 17,4 |
| Alkalmanként jár. | 73,4 | 26,6 |
| Rendszeresen jár. | 68,7 | 31,3 |
| Teljes minta | 77,0 | 23,0 |

M3. táblázat: Iskolás kor alatti gyermekek gondozásába való állami beavatkozással kapcsolatos vélemények, teljes minta

| | Nem kell állami részvétel (%) | Az államnak kellene finanszíroznia vagy szolgáltatnia a gyermekgondozást (%) |
|--------------------------------------|-------------------------------|--|
| Nem | | |
| Férfi | 72,62 | 27,38 |
| Nő | 74,01 | 25,99 |
| Életkor | | |
| 18–30 éves | 74,02 | 25,98 |
| 31–45 éves | 70,60 | 29,40 |
| 46–64 éves | 72,68 | 27,32 |
| 65+ éves | 77,79 | 22,21 |
| Partnerrel él. | | |
| Nincs párja. | 75,33 | 24,67 |
| Párral él. | 71,91 | 28,09 |
| Van-e gyereke? | | |
| Nincs gyereke. | 77,19 | 22,81 |
| Van 0–5 éves gyereke. | 60,87 | 39,13 |
| Csak 6–18 éves gyereke. | 71,71 | 28,29 |
| Csak 18+ éves vagy különélő gyereke. | 74,29 | 25,71 |
| Iskolázottság | | |
| Legfeljebb 8 általános | 72,49 | 27,51 |
| Szakmunkásképző, szakiskola | 78,80 | 21,20 |
| Érettségi | 68,23 | 31,77 |
| Felsőoktatási diploma | 73,43 | 26,57 |
| Munkaerőpiaci státusz | | |
| Dolgozik | 72,47 | 27,53 |
| Munkanélküli | 80,49 | 19,51 |
| Inaktív | 76,00 | 24,00 |
| Szubjektív státusz | | |
| Szubjektív helyzet: alacsony | 75,96 | 24,04 |
| Szubjektív helyzet: alsó közép | 73,57 | 26,43 |
| Szubjektív helyzet: felső közép | 70,96 | 29,04 |
| Szubjektív helyzet: magas | 76,80 | 23,20 |
| Teljes minta | 73,43 | 26,57 |

M3. táblázat (folytatás): Iskolás kor alatti gyermekek gondozásába való állami beavatkozással kapcsolatos vélemények, teljes minta

| | Nem kell állami részvétel (%) | Az államnak kellene finanszírozni vagy szolgáltatni a gyermekgondozást (%) |
|---|-------------------------------|--|
| Településtípus | | |
| Nagyváros | 65,26 | 34,74 |
| Kisváros | 81,49 | 18,51 |
| Falu | 74,35 | 25,65 |
| Kell-e fizetett szülői szabadság? | | |
| Nem kell. | 89,05 | 10,95 |
| 1 évnél rövidebb legyen | 73,37 | 26,63 |
| 1-2 év | 70,16 | 29,84 |
| 2+ év | 70,00 | 30,00 |
| Missing | 68,11 | 31,89 |
| Egyetértés: a nő vágya az otthon és a gyerek. | | |
| Nem ért egyet, is-is. | 69,97 | 30,03 |
| Egyetért. | 77,68 | 22,32 |
| Vallásosság | | |
| Nem jár templomba. | 80,71 | 19,29 |
| Alkalmanként jár. | 68,23 | 31,77 |
| Rendszeresen jár. | 63,59 | 36,41 |
| Teljes minta | 73,32 | 26,68 |

M4. táblázat: Iskolás kor alatti gyermekek gondozásának állami finanszírozásával kapcsolatos vélemények, férfiak és nők külön (lineáris valószínűségi modell együtthatói)

| | Nők | | Férfiak | |
|-------------------------------------|------------|---------|------------|---------|
| | együttható | p érték | együttható | p érték |
| 18–30 éves | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| 31–45 éves | 0,070 | (0,290) | 0,087 | (0,413) |
| 46–64 éves | 0,106 | (0,179) | 0,142 | (0,173) |
| 65+ éves | -0,006 | (0,950) | 0,018 | (0,851) |
| Partnerrel él. | 0,020 | (0,666) | -0,026 | (0,661) |
| Nincs gyereke. | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Van 0–5 éves gyereke. | 0,128* | (0,028) | 0,245** | (0,007) |
| Csak 6–18 éves gyereke van. | 0,106* | (0,023) | -0,014 | (0,805) |
| Csak 18+ vagy különélő gyereke van. | 0,113 | (0,064) | 0,070 | (0,324) |
| Általános iskola | 0,120 | (0,073) | -0,036 | (0,576) |
| Alsó középfok | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Érettségi | 0,091 | (0,063) | 0,092 | (0,152) |
| Felsőfok | 0,023 | (0,635) | -0,005 | (0,943) |
| Dolgozik | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Munkanélküli | -0,045** | (0,001) | 0,000 | (0,998) |
| Inaktív | -0,069 | (0,327) | 0,085 | (0,314) |
| Szubjektív helyzet: alacsony | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Szubjektív helyzet: alsó közép | 0,072 | (0,295) | -0,082 | (0,290) |
| Szubjektív helyzet: felső közép | -0,037 | (0,553) | 0,081 | (0,294) |
| Szubjektív helyzet: magas | -0,080** | (0,005) | 0,074 | (0,383) |
| Nagyváros | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Kisváros | -0,173*** | (0,001) | -0,242*** | (0,000) |
| Falu | -0,031 | (0,579) | -0,195** | (0,004) |
| Nem kell szülői szabadság. | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Kell, max.1 év szabadság. | 0,053 | (0,275) | 0,159* | (0,020) |
| Kell, 1–2 év szabadság. | 0,162** | (0,003) | 0,173** | (0,005) |
| Kell, 2+ év szabadság. | 0,164** | (0,007) | 0,178* | (0,011) |
| Szabadság: missing | 0,122* | (0,024) | 0,167* | (0,012) |
| Egyetért: a nők vágya a gyerek. | -0,063 | (0,183) | -0,111 | (0,062) |
| Nem jár templomba. | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Alkalmanként jár. | 0,074 | (0,126) | -0,006 | (0,913) |
| Rendszeresen jár. | 0,137* | (0,015) | 0,030 | (0,639) |
| N | 596 | | 397 | |
| R ² | 0,132 | | 0,169 | |

Megjegyzés: a zárójelben p-értékek szerepelnek, a statisztikailag szignifikáns együtthatókat csillaggal jelöltük, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$).

M5. táblázat: Iskolás kor alatti gyermekek gondozásába való állami beavatkozással kapcsolatos vélemények, teljes minta (lineáris valószínűségi modell együtthatói)

| | Az államnak kellene a gyermek-gondozást szolgáltatni | | Az államnak kellene szolgáltatni vagy finanszírozni a gyermek-gondozást | |
|-------------------------------------|--|---------|---|---------|
| | együttható | p érték | együttható | p érték |
| Nő | -0,010 | (0,800) | -0,029 | (0,429) |
| 18–30 éves | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| 31–45 éves | -0,008 | (0,904) | 0,035 | (0,596) |
| 46–64 éves | -0,008 | (0,914) | 0,063 | (0,370) |
| 65+ éves | -0,032 | (0,638) | -0,013 | (0,849) |
| Partnerrel él. | -0,031 | (0,439) | -0,004 | (0,912) |
| Nincs gyereke. | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Van 0–5 éves gyereke van. | 0,070 | (0,210) | 0,175** | (0,001) |
| Csak 6–18 éves gyereke van. | -0,013 | (0,705) | 0,054 | (0,141) |
| Csak 18+ vagy különélő gyereke van. | 0,055 | (0,293) | 0,099* | (0,043) |
| Általános iskola | 0,047 | (0,276) | 0,071 | (0,129) |
| Alsó középfok | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Érettségi | 0,075 | (0,079) | 0,090* | (0,031) |
| Felsőfok | 0,034 | (0,462) | -0,005 | (0,902) |
| Dolgozik | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Munkanélküli | 0,034 | (0,520) | -0,009 | (0,831) |
| Inaktív | -0,075 | (0,131) | -0,030 | (0,575) |
| Subjektív helyzet: alacsony | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Subjektív helyzet: alsó közép | 0,042 | (0,370) | 0,039 | (0,438) |
| Subjektív helyzet: felső közép | 0,062 | (0,237) | 0,065 | (0,210) |
| Subjektív helyzet: magas | 0,040 | (0,421) | 0,010 | (0,816) |
| Nagyváros | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Kisváros | -0,119** | (0,003) | -0,142*** | (0,000) |
| Falu | -0,068 | (0,133) | -0,057 | (0,206) |
| Nem kell szülői szabadság. | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Kell, max.1 év szabadság. | 0,072 | (0,105) | 0,115** | (0,009) |
| Kell, 1–2 év szabadság. | 0,120* | (0,018) | 0,167*** | (0,000) |
| Kell, 2+ év szabadság. | 0,109* | (0,022) | 0,172*** | (0,000) |
| Szabadság missing | 0,124** | (0,005) | 0,152*** | (0,000) |
| Egyetért: a ők vágya a gyerek. | -0,113** | (0,002) | -0,108** | (0,003) |
| Nem jár templomba. | 0,000 | (,) | 0,000 | (,) |
| Alkalmanként jár. | 0,086* | (0,031) | 0,090* | (0,021) |
| Rendszeresen jár. | 0,118* | (0,013) | 0,122** | (0,005) |
| N | 992 | | 992 | |
| R ² | 0,081 | | 0,107 | |

Megjegyzés: a zárójelben p-értékek szerepelnek, a statisztikailag szignifikáns együtthatókat csillaggal jelöltük, (* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$).